

Nr 1114

Av herrar **Alexanderson** och **Ernulf**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 148, med förslag till ändring i lagen (1920:796) om val till riksdagen, m. m.

(Lika lydande med motion nr 1292 i Andra kammaren)

De förändringar som föreslås i proposition nr 148 synes i huvudsak väl motiverade. Några punkter synes dock betänkliga och i några fall torde krävas förtydliganden.

Departementschefen anför att valkuverten inte skall som tidigare avslutas genom igenklistring utan endast genom vikning. Som skäl för detta anges att det inte är möjligt att till 1970 års val tillverka kuvert av tidigare typ med snören för enkel öppning. Enligt vår mening är det med hänsyn till valhemligheten angeläget att valkuverten förseglas, innan de lämnas till valförrättaren. Fullständiga garantier för valhemligheten torde inte kunna skapas med mindre än att kuverten är förseglade. Vi vill betona vikten av att väljaren verkligen känner sig säker på att hans val inte skall kunna röjas.

Särskilt viktigt är att kuverten skall förseglas vid post- och ombuds-röstning eller motsvarande, där kuverten i väljarens frånvaro skall hanteras av flera personer innan innerkuverten blir anonyma genom att de skiljs från de namnförsedda ytterkuverten.

I 21 § i den föreslagna lagen om de allmänna valen den 20 september 1970 föreskrives att valsedel bl. a. är ogill "om det på valsedeln finns något kännetecken, som uppenbarligen blivit med avsikt anbragt där". Innebörden i denna bestämmelse synes något oklar. Enligt tidigare ordning, då över huvud taget strängare ogiltighetsregler gällde, ogiltigförklarades även sådana valsedlar där märkningen uppenbarligen inte var av den karaktären att valsedeln kunde identifieras. Exempel på sådana märkningar är att ett namn understrukits eller förbockats — även om det kan förut-sättas att sådana märkningar i viss mening gjorts med avsikt, torde de vara så vanligt förekommande, att ingen kan genom en sådan märkning otillbörligen kontrollera hur någon röstat. Valsedlar bör ogiltigförklaras endast då så är oundgängligen nödvändigt. Detta torde också vara en strävan som återfinns i propositionen. Därför bör 21 § förtydligas eller kompletteras så att det framgår att med sådan märkning som medför ogiltig-

het inte avses sådan märkning som uppenbarligen gjorts utan avsikt att ge valsedeln ett identifierbart kännetecken.

I 6 § samma lag föreskrivs att om valsedel upptar mer än ett kandidatnamn skall namnen föras med nummer, som utvisar ordningen mellan namnen. Tidigare har det då det gällt såväl s. k. raka listor som listor som upptagit särskilda efterträdare varit möjligt att klargöra ordningsföljden utan att nummer har behövt utsättas. Risk finns för att väljare kommer att missuppfatta numren så att de tror att de genom att ändra numren framför vissa namn kan ändra den ordning i vilken kandidaterna inväljs och att de gör sådana ändringar på ett sådant sätt att valsedlarna blir ogiltiga enligt 21 §. Under alla omständigheter torde skäl saknas för att införa en tvingande bestämmelse om att kandidaterna skall föras med nummer, varför 6 § bör ändras så att partierna själva får avgöra om de önskar sätta ut nummer för att markera ordningen mellan kandidaterna.

I några avseenden sammanhänger de i propositionen föreslagna förändringarna med förhållanden som inte direkt upptagits i propositionen. Vid de förestående valen avses att ta hänsyn till de förändringar av kommuners eller kommundelars länstillhörighet som träder i kraft den 1 januari 1971 i så måtto att man i fråga om landstingsvalet låter kommunen rösta till det "nya" landstinget medan man avser att låta samma kommun i fråga om riksdagsvalet delta i den valkrets som regelmässigt utgörs av det län kommunen lämnar. Att en kommun således i valet kommer att tillhöra olika regioner samtidigt skapar problem för partierna, som tvingas engagera två länsorganisationer för valkampanjen i kommunen vilket försvårar en samordning av valarbetet. Från väljarens synpunkt torde det också te sig vida naturligare att man väljer riksdagsmän i enlighet med den indelning som skall gälla från det att riksdagsuppdraget tar sin början.

Enligt propositionen kommer poströstningen att pågå fram till och med valdagen. Detta medför att 69 § vallagen, där centrala valmyndigheten åläggs en omedelbar preliminär mandatfördelning, inte längre torde vara tillämplig med hänsyn till att vad där stadgas torde grunda sig på tidigare förslag om att poströstningen skulle avslutas före valdagen och således poströsterna kunna medräknas. Det synes mindre lämpligt att göra en preliminär officiell mandatfördelning på grundval av ett som man vet ofullständigt och ofta missvisande valresultat.

I anslutning till vad i propositionen föreslås beträffande räkning av de avgivna rösterna bör riksdagen uttala att det är angeläget att poströsterna redovisas åtminstone kommunvis även beträffande riksdagsval. Från valanalytisk synpunkt är det av stor betydelse att valresultatet i sin helhet kan redovisas för mindre enheter. Skäl synes kunna anföras för att det kan vara olämpligt med en redovisning av poströsternas partifördelning

valdistriktsvis med hänsyn till att det ringa antal som det i vissa fall kan vara fråga om skulle kunna sätta valhemligheten i fara. När det gäller redovisning kommunvis föreligger dock inte detta skäl.

Med hänvisning till ovanstående hemställas,

att riksdagen måtte uttala

1. att de kuvert som användes vid valen 1970 skall kunna av väljaren förseglas,

2. att sammanräkningen av poströsterna även i riksdagsvalet skall redovisas kommunvis, samt

att riksdagen måtte besluta

1. att de föreslagna bestämmelserna angående valedlars ogiltighet kompletteras med en bestämmelse av innebörden att sådan märkning som uppenbarligen gjorts utan avsikt att ge valedeln ett identifierbart kännetecken inte skall medföra ogiltighet,

2. att den föreslagna bestämmelsen om att kandidater skall förse med nummer ersätts med en bestämmelse med innebörden att partier får förse kandidater med nummer,

3. att de kommuner eller kommundelar som från den 1 januari 1971 överförs till annat län i valhänseende tillförs det nya länet redan från valtillfället i fråga om såväl landstings- som riksdagsvalet,

4. att centrala valmyndigheten inte skall åläggas en omedelbar preliminär mandatfördelning,

5. att uppdraga åt vederbörande utskott att utarbeta erforderlig lagtext.

Stockholm den 25 november 1969

Erik Alexanderson (fp)

Gudmund Ernulf (fp)
